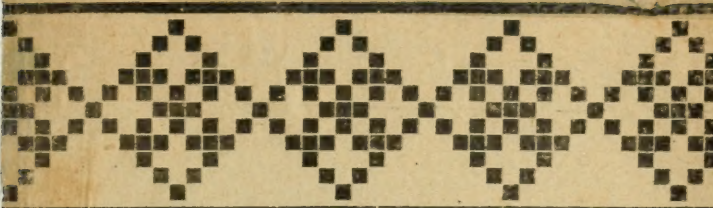

PG
3948
P575D5
1921

From the Collection
of the late

JOHN LUCZKIW

ДІТОЧИЙ ТЕАТР

В. П. ПОЛЯНСЬКИЙ

ВИПУСК I.

Дядько Тарас

ДІТОЧИЙ СЦЕНІЧНИЙ ОБРАЗЕЦЬ З ЖИТТЯ
ШЕВЧЕНКА НА ОДНУ ДІЮ.

ЛЬВІВ 1921.

ДРУКАРНЯ СЛАВОНІГІЙСЬКОГО ІНСТИТУТА
ПІД УПРАВЛЮЮЮ. СЕДЮРАКА.

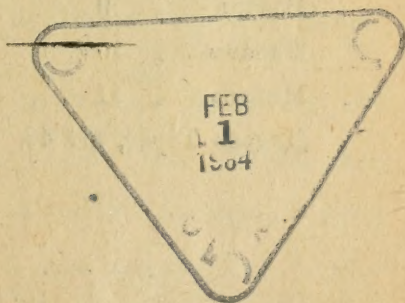
DIAD'KO

ДЯДЬКО ТАРАС

діточий сценічний образець
з життя Шевченка на одну дію

НАПИСАВ

Вол. Петро Полянський

Накладом видавництва „Діточий Театр“
Львів, Курьова 10.

PG

3948

P 575 D5

1921

ДІЄВІ ОСОВИ:

Маруся, літ 6

Параска " 7

Марта " 8

Оленка " 9

Катруся " 10

Івась " 7

Пилип " 8

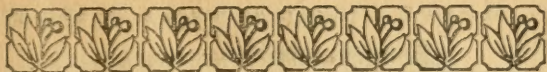
Василь " 9

Максим " 10

Михась " 11

Дядько Тарас, літ 46.

пастушки

*Сільський краєвид на весні, над вечером.
Над потоком пасовиско, верби. За вербами виш-
неві садки та білі хатини; тихо, спокійне, укра-
їнське село.*

*Ціла подія відграваеться на пасовиску, що
займає перший плян краєвиду, сцену. За сценою
чути голоси розбавлених пастушків.*

1.

Максим (вбігає на сцену): О, тут є гар-
нійше місце! Як тут рівненько! *(до дітей за
сценою):* Гей, гей! Тут рівно мов на столі та
сухо! Ходіть сюди! Василю, Михасю, Оленко,
Катрусю ходіть сюди! Івасю, Марто, Па-
раєко, Пилипе ходіть сюди!

Катруся (за сценою): Не гукай так
сильно Максиме, вже йдемо!

Ріжні голоси: Вже йдемо, вже
йдемо!

Михась (за сценою): Василю, заверни
мою корову!

Максим: І мою заверни, хай пасуть-
ся разом при вербах! Ходіть, ходіть швидше!

2.

(Вдігають розбавлені діти без Василя).

Марта: Що ти такого знайшов, що
так гудеш?

Мак, мак, моя маковочка,
Золотая головочка.

(Садять її на землю, стають в хорівід).

Хорівід *(пिताє)*: Чи пора сіять мак?
Оленка: Я уже посіяла!

Хорівід *(співає)*:

Ой на горі мак,
Роди Боже так,
Мак, мак, моя маковочка,
Золотая головочка!

4.

Михась *(перериває забаву, споглядає за сцену)*:

Івасю, твої гуси з вітром полетіли! Диви, вже за потоком!

Оленка: І наші корови розбіглися!

Василь: І мої вівці загнались у воду!

(Івась, Оленка, Михась вибігають):

Максим *(гукає за ними)*: Гей, гей, Василю! Заверни також мою корову, хай пасуться разом при вербах!

Марта: І мої барани також!

Василь та Оленка *(за сценою)*:
Добре, добре!

5.

На сцені лишаються: Маруся, Параска, Марта, Катруся, Пилип, Максим та Михась. Глядять хвилинку за тими, що вибігли, набирають знова руху, підскакують свobodно кругом місця, де бавилися.

Катруся: Забавимось знова, але в „дудар“! Хто буде дударем?

Деякі: Я буду, я!

Михась (до Максима): Максиме, будь дударем!

Максим: Шкода, що нема сопілки, залувби я вам ліпше чим сам Юрко дудар! Але правда, за пазухою маю вже вербину; зроблю з неї гарну сопілку, заграю вам, погуляєм!

(Витягає зза пазухи вербину та ножик, сідає на землю, майструє).

Маруся (до Пилипа): Диви, робить сопілку!

(Маруся та Пилип лягають біля Максима та приглядаються його роботі).

Михась: Добре, забавимося пізнійше, ти нам заграєш.

Максим: Гей, гей, заграю вам, заграю; козака, думу заграю!

(Майструє та підсвистує соді під носом. Михась та Катруся сідають на землю; Михась плете дно до кошика, Катруся щось шие).

Марта: Е, що там сопілка; я маю буквар! *(Витягає зза пазухи)*. Вторік дарував мені його дядько Тарас. Я вже цілий буквар знаю!

(Сідає, кладе отворений буквар на землю).

Параска: *(лягає біля неї)*: Які гарні образці! Тут хата, а що се?

Марта: Се, значки, се букви. Тут написано: ха-та.

Параска: Марто, вчи мене читати! Я твої корови все навертати-му.

Марта: Івася, Марусю та Пилипа я вже трохи навчила і тебе також навчу!

Параска: Я хотіла б читати так, як ти.

(Маруся та Пилип підходять до Марти).

Пилип: Марто, мавш буквар? Будемо читати!

Марта: Так, будемо вчитись. Дядько Тарас дав мені сю книжку і казав, щоби всі з неї вчилися. Казав, що як знова до вас приїде то привезе зі собою багато книжок, букварів і також таких книжочок, що то з них співається, що в них так гарно говорить про степ, про море, про зорі.

Параска: Ми вже таке чули, ми навіть вмієм такі...

Пилип: Такі віршики.

Маруся: Я також вмю; мене навчила Катруся.

Пилип: А мене Михась!

Максим: Я також від нього навчився!

Михась (витягає „Кобзара“): Я маю тут при собі сю книжочку; вона називається „Кобзар“. Її написав дядько Тарас. Він мені її дарував.

Катруся: Я маю в дома також таку саму. Ще вторік дарував мені дядько Тарас, як гостив тут у нашому селі.

Марта: Я памятаю, памятаю. Я дістала тоді від нього буквар та багато орхів, яблук і колача.

Маруся: Я також дістала багато бубликів!

Параска: Я горішки та медівник!

Пилип: Я також, також!

Максим: А я ще й зошит та олівець!

Михась: Дядько Тарас розповідав нам тоді, що був десять літ в неволі, що доперва три роки як його пустили (увільнили).

Марта: Відний нам дядько, а такий добрий.

Михась (*показує „Кодзара“*): Майже цілу сю книжочку написав він в неволі. Він не мав там з ким заговорити по нашому, він говорив лиш зі собою, або в довгі вечері та ночі дивився на небо і говорив зі зорями про нас та наші степи та поля, про нашу Україну. Я вам прочитаю, як він говорив до зорі:

Параска (*та інші*): Читай нам, читай!

Михась (*читає*):

Зоре моя вечірная,
Зійди над горою..
Поговорим тихесенько
В неволі з собою.
Розкажи, як за горою
Сонечко сідає;
Як у Дніпра веселочка
Воду позичає!
Як широка сокорина
Віти розпустила,
А над самою водою
Верба похилелась —
Аж по воді розіслала
Зелеві віти;
Як у полі на могилі
Вовкулак ночує,
А сич в лісі та на стрісі
Недолю віщує;
Як сон-трава при долині
Вночі розвітає..
А про людей.. та нехай їх!

Я їх, добрих, знаю,
 Добре знаю!... Зоре моя,
 Мій друже єдиний!
 Ти не знаєш, що дієть ся
 В нас на Україні,
 А я знаю, і розкажу
 Тобі — й спать не ляжу,
 А ти завтра тихесенько
 Богові розкажеш.

Маруся: Яке то гарне...

Пилип: Дядько Тарас так гарно говорить!

Максим (до Михася): Читай дальше, читай нам багато!

Параска (та другі): Михасю, читай дальше!

Михась: Слухайте, який в нас вечір на Україні. (Читає):

Садок вишневий коло хати;
 Хрущі над вишнями гудуть;
 Плугатарі з плугами йдуть;
 Співають ідучи дівчата,
 І матері вечерять ждуть.

Сімя вечерея коло хати;
 Вечірня зіронька встає;
 Дочка вечерять подає,
 І мати хоче научати,
 Так соловейко не дає.

Поклала мати коло хати
 Маленьких діточок своїх;
 Сама заснула коло їх:
 Затихло все, тільки дівчата
 Та соловейко не затих!

Пилип: Так, се правда. У нашому садку соловейко все в ночі співає.

Катруся: Усе те правда. В нас вечір є зовсім такий, як його дядько Тарас описує. Михасю, читай далше!

Прочі: Читай, читай!

Михась! О, тут є маленький віршик!
(читає):

Ой гляву я, подивлю ся
На той степ, на поле.
Чи не дасть Бог милосерний
Хоч на старість волі.
Пішов би я в Україну,
Пішов би до дому —
Там би мене привітали,
Зраділи-б старому,
Там би я спочив хоч мало,
Молившися Богу.

Марта: Ми-би зраділи, наколиб дядько Тарас прийшов до нас. Ми-би його привітали його віршиками, тими, що ви нас навчили..

Пилип: Я вмію...

Маруся: Я вмію також! (декламує):

Село! І серце одпочине.

Село на нашій Україні... (перериває)

6.

За сценою чути голоси Івася, Оленки та Василя: Дядько Тарас! Дядько Тарас іде! — Товариство на сцені зривається на ноги.

Василь (вбігає на сцену): Дядько Тарас іде! Дивіться, вже тут ведалеко!

Івась та Оленка (*перебігають через сцену*): Дядько Тарас! Дядько Тарас! (*вибігають за сцену*).

7.

Втішені діти біжать з гамором за сцену. Їх голоси трохи втихають, але знова набирають сили, зближаються. Чути голоси дітей та дядька Тараса.

Тарас (*за сценою*): Здорові діточки, здорові. Вторік вас ще бачив; а як вирости! А дядька не забули?

Ріжні голоси: Ні, не забули! Ми дядька все згадували!

Тарас: Ви любите збирати горішки. Дивіться, як з гори падають!

[Чути як за сценою падають горіхи, чути сміх та гамір дітей].

Пилип: Дядьку, я зловив п'ять!

Маруся: Я три!

Ріжні голоси: Я шість, я два, а я лиш оден!

Тарас (*сміючися*): Поводи діточки, поводи. От, вирівняйте!

(Сипле знова, горіхи падають на сцену).

8.

Маруся (*вбігає на сцену, збирає горіхи*): Вже маю п'ять, вже маю шість, сім!

Івась (*за нею*): Я маю більше, вже цілу кишеву!

Маруся: Е, я буду мала ще більше!

Параска (*вбігає*): Що вже нема?

Пилип (*вбігає за нею*): Диви, горішок оден, диви другий! Стій та дивися довше, буде більше!

Параска: От і я маю!

Оленка (*вбігає*): Івасю, поволи, лиш мені трохи!

Івась (*підбігає до неї*): На, маєш оден!

Василь (*вбігає*): Ге, ге, давайте по одному, бо я свої з'їв!

Івась (*ховає горіхи за пазуху*): Я вже також з'їв!

Оленка (*до Василя*): Збери зі землі по одному, а будеш мав також цілу пазуху.

Василь: Диви, від дядька знова горішки летять.

Діти з гамором збирають горіхи, що розсипались знова по сцені.

8.

Тарас (*за сценою*): Жваві діточки, жваві! (*З усміхом входить на сцену. Біля нього Катруся, Марта, Максим та Михась, який несе малу подорожню торбю Тараса*).

Тарас (*до дітей на сцені*): Вже всі горішки визбирали?

Маруся: Дядьку, на землі нема вже ні одного, усі горішки ми визбирали.

Івась: А я найбільше!

Пилип: А я ще більше!

Параска: Я їх також багато маю!

Тарас: Жваві діточки, жваві; виростає, дядька не забули. Вже рік, як у вас гостив я.

Катруся: Дядьку, ви втомлені, відпочиньте з нами.

Прочі: Спочиньте дядьку, спочиньте!

Тарас: Спічну собі трохи при вас любі діти, бо ще не одна верства до Кирилівки.

(Сідає на траві, витягає з кишені яблука та бублики, говорить далше):

Горішки вже визбирали; тут маю ще яблочка, бублики: обділю вас чим маю.

(Складає все на траві, діти сідають кругом нього).

Маруся: Які гарні яблочка, червоні!

Івась: А бублики ще гарнійші!

Параска: Вони мабуть добрі!

Пилип: Вони ліпші від вторічних!

Тарас: Усі вони однакові та усіх однаково обділимо. Стане для всіх по два яблочка та по бубликови. *(Обділює)*. Ось маєте гостинця!

Маруся *(дякує)*: Спасибі дядьку, спасибі!

Прочі *(дякують)*: Спасибі, спасибі!

(Діти одні їдять яблука, другі ховають за пазуху, інші знова держать в руках, бавляться).

Василь *(їсть)*: Ех, бо добре мое яблуко!

Оленка: Я тепер своїх не зїм, сховаю на пізнійше!

Івась та Марта: Я також, також.

Максим: Я лиш дрібку попробую!

Катруся *(до Тараса)*: Чи дядько вже давно в дорозі?

Тарас: Іду вже днів кілька. Мичаю село за селом, витаю та пращаю моїх діточок; зайшов і тут у ваше село. Щось мене сюди тягнуло.

(Споглядає на село): Гарне се ваше село, аж любо глянути!

Маруся: Дядьку, я розповім, як гарне в наше село.

Тарас: Розповідай дитинко, слухаю:

Маруся (стає і деклямує):

Село! І серце одпочине.
Село на наші Україні —
Неваче кісака — село
Зеленим гаєм поресло;
Цьвітуть сади, біліють хати,
А на горі стоять палати,
Неваче диво; а кругом
Ширекостітні тополі,
А там і ліс, і ліс і поле,
І сині гори за Дніпром...
Сам Бог вітає над селом!

Тарас (задумливо): Сам Бог вітає над селом... (до Марусі): Хто тебе дитинко навчив так гарно говорити?

Маруся: Катруся.

Катруся: Дядьку Тарасе, се ваші слова. Я вчила Марусю з „Кобзара“.

Параска, Марта, Оленка: Катруся вчила нас також!

Івась, Пилип, Василь, Максим: Ми також вміємо, нас вчив Петрусь.

Тарас: Бачу, ні Катруся, ні Петрусь, ні ви мої любі діти не забули за мене. Мої

книжки пошали у добрі, хоч маленькі руки;
ви згадували Україну, ви думали зі мною...

Марта: Дякую Тарасе, з мого букваря я вчу усе, що не вміють ще читати.
Як дядько приказав, він є для всіх.

Тарас: Добрі, розумні ви діти. Хоч
ви ще маленькі, вже знаєте, що наука є для
всіх... Хай Бог благословить вас усяким
добром!

Пилип: Дядьку, я вчився, я скажу
віршякі!

Тарас: Служаю дитинко:

Пилип *(встає і декламує)*:

Сонце заходить, гори чорніють,
Пташечка тихе, поле німіє;
Радіють люди, що одпочинуть;
А я дивлюся і серцем лину
В темний садочок на Україну;
Лину я, лину, думу гадаю,
І ніби серце одпочиваю.
Чорніє поле, і гай, і гора,
На синє небо виходить зоря.

Тарас: Гарно є на світі хлопцяно.
Хоч ти ще маленький, гарно говораш, чуєш
красу. О, враньє чистяко, виходить зоря —
(усі дивляться на небо). Хоч день біліє вже
місяць сходить. Чуєш? Там десь далеко
Дякіро реве, а Січ... а Січ...

Оленка *(тихо встає і декламує)*:

Бють пороги; місяць сходить,
Як і перше сходив...
Нема Січи, пропав і той,
Хто всім верховодив;

Нема Січч; очерети
 У Дніпра питають:
 „Де то наші діти ділись,
 Де вони гуляють?“
 Чайка скигляє літаючи,
 М в за дітьми плаче;
 Сонце гріє, вітер віє
 На степу козачім.
 На тім степу скрізь могили
 Стаять, та сумують,
 Питають ся у буйного:
 „Де наші панують?
 Де панують, бенкетують?
 Де ви забарилсь?
 Верніте ся! дивіте ся —
 Жита покидлись,
 Де пасли ся ваші коні,
 Де тирса шуміла,
 Де кров врага Татарина
 Морем червоніла...
 Верніте ся!“

(Сідає знова на землю).

Тарас: Вернітеся! Може ще вер-
нуться?

Максим *(встає, деклямує)*:

Було колись — в Україні
 Ревіли гармати;
 Було колись, Запорозці
 Вміли панувати.
 Панували, добували
 І славу і волю;
 Минуло ся — остали ся
 Могили на полі.

Високі ті могили,
 Де лягло спочити
 Козацьке біле тіло,
 В китайку сповите.
 Високі ті могили
 Чорніють, як гори,
 Та про волю нишком в полі
 З вітрами говорять
 Сьвідок слави ді швіщини
 З ветром розмовляє,
 А внук косу несе в росу,
 За ними співає.

Було колись добре жити
 В нашій Україні..
 А згадаймо! Може серце
 Хоч трохи спочине.

(Сідає).

Тарас: Мої діти! Тяжко та любо згадувати, що було колись на нашій Україні. Козаки добували Слави та Воли, боролися за нашу Правду, за нашу мову та віру. Ми були господарями у своїй хаті, на своїй землі. А тепер?... Ах, що казати!

Параска: Дядьку, чом ви так тяжко зітхнули? Чи вам є тепер эле?

Тарас: Ні дитинко, з вами є мені все добре, так любо, мило... Ти вмієш співати; заспівай мені якоїсь пісні, знаєш їх багато.

Параска: Дядьку Тарасе! Заспіваю вам сієї пісні, що ви мене втеріє навчили: Рече та стогне...

Прочі: Ми всі у пісню знаєм!

Тарас: Заспівайте разом, послухаю.

(Діти співають хором):

Реве та стогне Двіпр широкий,
Сердито вітер завива.
До долу верби гне високі,
Горами хвилю підойма.

І блідий місяць на ту пору
За хмари де-де виглядав;
Невче чоген в сивім морю
То виривав, то потонав.

Ще треті півні не співали,
Ніхто візде не говорив;
Спчі в гаю перекликались,
А ясець раз у раз скрипів.

Як вже кінчиться пісня

І в а с ь (встає і деклямує):

Вітер віє-повіває,
По полю гуляє.
На могилі кобзар сидять
Та на кобзі грає.
Кругом його степ як море
Широке, сивіє:
За могильною могилла,
А там — тільки мріє.
Сивий вус, стару чуприну
Вітер розвіває;
То приляже та послуха,
Як кобзар співає,

Як серце самісі ся, сиві очі плачуть...
Послуха, повіє...

Тарас: Правду сказав ти хлопче Як почую нашу пісню, то серце смієть ся, старі очі плачуть... Чудова наша пісня, українська пісня; вона жива, невміруча, як живом та невміручим в наш народ! Наша пісня, мої любі дігочки, се наша слава!

Марта: Дядьку, —

Слава не поляже,
Не поляже а розкаже,
Що діялось в світі,
Чия правда, чия кривда
І чії ми діти.
Наша дума, наша пісня
Не вмре, не загине...
От де люди наша слава,
Слава України!
Без золота, без каменю,
Без хитрої мови,
А голосна та правдива,
Як Господа слово.

Тарас: Добрі ви діти, розумні діти. Ви любите св ю пісню, свою мову, свою Україну. І я був колись таким малим (*вказує на Василя*) і я пас колись ягнята за селом Я вже тоді просив Бога о Правду, о Волю.

Василь: Дядьку, дозвольте, я пригадаю... (*деклямує*):

Мені тринадцятий минав,
Я пас ягнята за селом.
Чи то так сонечко сняло,
Чи так мені чого було,
Мені так любо любо стало,
Неначе в Бога...

Уже проклинали до паю,
 А я собі у буряні
 Молю ся Богу; і не знаю,
 Чого маленькому мені
 Тоді так приязно молилось,
 Чого так весело було.
 Господне небо і село,
 Ягня, здасть ся, веселилось,
 І сонце гріло — не пекло.

Та не довго сонце гріло,

Недовго молилось:

Запекло, почервоніло,

І рай запалило.

Мов прокинув ся, дивлю ся:

Село почорніло,

Боже небо голубеє

І те покварвіло.

Поглянув я на ягнята —

Не мої ягнята;

Обернув ся я на хати —

Нема в мене хати

Не дав мені Бог нічого!

І клинули сльози...

Тяжкі сльози

Тарас: Так моя дитинко, тоді клину-
 ли сльози, тяжкі сльози. Тоді я думав, що я
 бідний, що нема в мене нікого, нічого. Але
 мої любі діточки, я не був бідний, я не є
 бідний. Були в мене, є в мене розлогі поля,
 вишневі садки, біленькі хатини, була в мене,
 є в мене Рідня, Сімя велика. Дивіться на
 село, за село, ген ген далеко далеко. Усе те
 мое, моє та вашої Неньки України. Я не
 бідний і ви не бідні; маємо багату та гарну
 любу та милу Неньку-Україну. Я Єї сні
 і ви Єї діти..

Чи любите се голубе небо, отсі наші
рідні хатини, далекі, широкі поля, ліси та
бори, сині, високі гори?

Марта (*та інші*): Любимо, дядьку Тарасе, цілим серцем любимо!

Тарас: Усе те наше, се наша Ненька-Україна.

Любіть її, бо время люте...
В останню, тяжкую мінуту
За неї Господа молитесь!

Катруся: Будемо все за Неї молитись Богу.

Тарас: Моліться у тій молитві, що я все молюся, моліться зі мною:

(*Тарас клякає, діти за ним*):

О, Боже милий України!
Не дай пропасти своїй дитині;
Не дай пропасти Правді
Твоїй святій єдиній!
Ми молимо Тя, ми Тебе благаєм:
Верни їй Волю, бо Волі не має...

(*Діти повторяють за Тарасом кожде речення*).

Тарас (*встає*): Пращайте мої любі діточки, іду в дальшу дорогу.

Діти (*просять*): Дядьку Тарасе, лишіть ся з нами, лишіть ся в нас, в селі.

Тарас: Я з вами тут вікувавби однак — годі..

Дасть Бог, знова до вас приїду, привезу вам горішків, бубликів, яблочок та книжок. Маю зі собою трохи книжок, деякі роздам вам.

(Роздає книжки).

Діти: Спасибі дядьку, спасибі!
Тарас: О одно вас лиш прошу:

Учіть ся діти мої,
Думайте, читайте;
Любіть Україну.

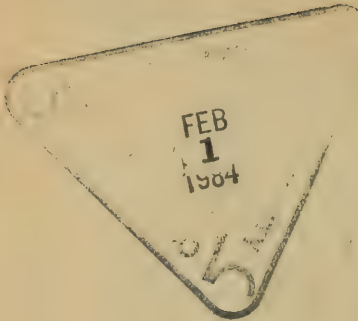
А коли вам час остане,
То й мене хоч тихим словом
Деколи згадайте...

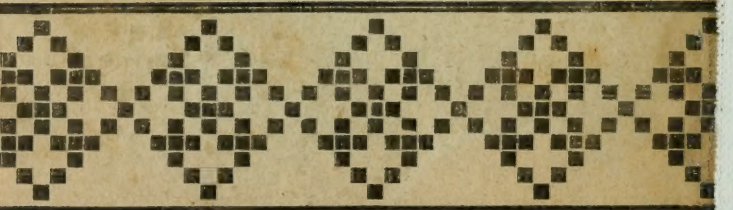
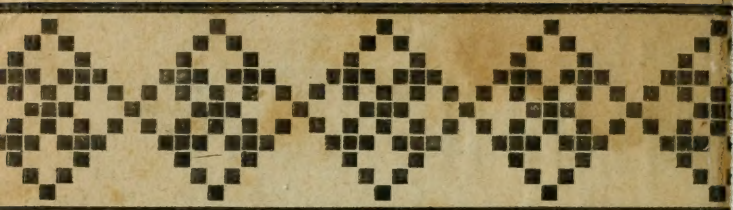
Діти: Згадаємо дядьку, згадаємо, згадувати- мемо.

(Тарас виходить за сцену, діти за ним).

Завіса.

Львів, дня 14—15 лютого 1921.

4. x 0
PLEASE DO
CARDS OR SLIPS

UNIVERSITY OF

ans'kyi, V.
iad'ko Taras

